

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 20.9.2011
KOM(2011) 567 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia - plan modernizacji
europejskich systemów szkolnictwa wyższego**

{SEK(2011) 1063 wersja ostateczna}

1. WPROWADZENIE

W strategii „Europa 2020”, związanych z nią inicjatywach przewodnich oraz w nowych zintegrowanych wytycznych za zasadnicze pole działań Unii zmierzających do osiągnięcia **inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu** uznano wiedzę. Strategię tę wspiera także wniosek Komisji dotyczący wieloletnich ram finansowych na lata 2014-2020, zakładający znaczne zwiększenie budżetu na inwestycje w edukację, badania naukowe i innowacje. Przesłanką dla takiego podejścia jest fakt, że edukacja, w szczególności szkolnictwo wyższe związane z badaniami naukowymi i innowacyjnością, odgrywa kluczową rolę w rozwoju indywidualnym i społecznym, kształcąc wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz aktywnych obywateli. Europa potrzebuje ich, aby tworzyć miejsca pracy, zwiększyć wzrost gospodarczy i zapewnić sobie dobrobyt. Instytucje szkolnictwa wyższego¹ są zatem kluczowymi partnerami w realizacji strategii Unii Europejskiej, która ma doprowadzić do wyjścia z kryzysu i utrzymania wzrostu gospodarczego.

Pomimo trudnej sytuacji na rynku pracy, spowodowanej kryzysem gospodarczym, kształcenie na poziomie wyższym jest rozsądnym wyborem². **Możliwości europejskich instytucji szkolnictwa wyższego, jeśli chodzi o ich rolę w społeczeństwie i zdolność wnoszenia wkładu w dobrobyt Europy, nie są jednak w pełni wykorzystywane.** Europa przestała wyznaczać tempo w globalnej rywalizacji o wiedzę i talenty, podczas gdy gospodarki wschodzące szybko zwiększają inwestycje w szkolnictwo wyższe³. Do 2020 r. odsetek miejsc pracy wymagających wysokich kwalifikacji wzrośnie w Unii do 35 %⁴, jednak **obecnie zaledwie 26 % pracowników posiada wyższe wykształcenie.** UE nadal pozostaje w tyle, jeśli chodzi o odsetek naukowców w stosunku do siły roboczej ogółem: w UE wskaźnik ten wynosi 6 na 100 pracowników, podczas gdy w USA 9 na 100, a w Japonii 11 na 100 pracowników⁵. W gospodarce opartej na wiedzy od pracowników wymaga się odpowiedniej kombinacji umiejętności, w tym kompetencji o charakterze ogólnym, koniecznych w erze cyfrowej e-umiejętności, a także kreatywności, elastyczności i solidnej wiedzy z wybranej dziedziny (takiej jak nauki ścisłe, technologia, inżynieria i matematyka). Pracodawcy prywatni i publiczni, także z sektorów intensywnie korzystających z badań naukowych, coraz częściej zgłaszają jednak niedobory i trudności w znalezieniu pracowników zdolnych zaspokoić ich zmieniające się potrzeby.

Równocześnie instytucje szkolnictwa wyższego zbyt często starają się konkurować w zbyt wielu dziedzinach, podczas gdy tylko niewiele z nich jest w stanie osiągnąć doskonały poziom we wszystkich dziedzinach. W związku z tym w obecnych światowych rankingach uniwersyteckich, w których największą wagę przykładą się do badań naukowych, zbyt mało europejskich instytucji

¹ Termin ten obejmuje wszystkie instytucje szkolnictwa wyższego, w tym uniwersytety, wyższe szkoły nauk stosowanych, instytuty technologiczne, „grandes écoles”, szkoły biznesu, wyższe szkoły inżynierskie, IUT, kolegia, wyższe szkoły zawodowe, politechniki, akademie etc. W ten sposób bierze się pod uwagę różnorodność nazewnictwa, tradycji i praktyk w poszczególnych państwach.

² Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 2.

³ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 7.2.

⁴ Zob. COM(2010) 682 wersja ostateczna.

⁵ MORE - analiza mobilności i ścieżek kariery pracowników naukowych UE (KE, 2010).

szkolnictwa wyższego plasuje się w światowej czołówce. Na przykład według akademickiego rankingu uniwersytetów świata (Academic Ranking of World Universities) zaledwie 200 spośród 4000 europejskich instytucji szkolnictwa wyższego znajduje się wśród najlepszych 500 instytucji na świecie, a tylko trzy znalazły się w pierwszej dwudziestce. W ostatnich latach nie obserwuje się poprawy sytuacji w tej dziedzinie. Nie ma jednego przepisu na osiągnięcie doskonałości: **Europa potrzebuje dużej różnorodności instytucji szkolnictwa wyższego**, a każda taka instytucja musi dążyć do doskonałości zgodnie ze swoimi założeniami i priorytetami strategicznymi. Bardziej przejrzyste informacje o specyficznym profilu i poziomie poszczególnych instytucji umożliwią decydom tworzenie skuteczniejszych strategii w dziedzinie szkolnictwa wyższego, a instytucjom ułatwią kierowanie swoim rozwojem w oparciu o własne mocne strony.

Odpowiedzialność za przeprowadzenie reform szkolnictwa wyższego spoczywa w głównej mierze na państwach członkowskich oraz na samych instytucjach edukacyjnych. Zarówno wyzwania, jak i podejmowane w odpowiedzi na nie działania polityczne przekraczają jednak granice państw, na co wskazuje proces boloński, program modernizacji uniwersytetów w UE⁶ oraz utworzenie europejskiej przestrzeni badawczej. Aby zmaksymalizować wkład europejskich systemów szkolnictwa wyższego w osiągnięcie inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, **należy zreformować następujące kluczowe obszary:** zwiększyć **liczbę** absolwentów szkół wyższych na wszystkich poziomach; poprawić **jakość i przydatność** rozwoju kapitału ludzkiego w szkolnictwie wyższym; stworzyć **skuteczne i wspierające doskonałość mechanizmy zarządzania i finansowania i wzmocnić powiązanie szkolnictwa, badań naukowych i biznesu, czyli tzw. trójkąt wiedzy**. Duży wpływ na jakość, a zarazem na każdy z powyższych kluczowych obszarów mają także: międzynarodowa mobilność studentów, naukowców i personelu oraz pogłębianie się **międzynarodowego wymiaru szkolnictwa wyższego**.

W sekcji 2 niniejszego komunikatu przedstawiono **zagadnienia polityki kluczowe dla państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego**, które próbują zwiększyć swój wkład we wzrost i zatrudnienie w Europie. W sekcji 3 przedstawiono **konkretne działania, jakie podejmie UE**, aby uzyskać wartość dodaną poprzez wsparcie modernizacyjnych wysiłków władz i instytucji publicznych. W dołączonym do niniejszego komunikatu dokumencie roboczym służb Komisji omówiono dowody analityczne leżące u podstaw powyższych zagadnień i działań politycznych.

2. KLUCZOWE ZAGADNIENIA DLA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I INSTYTUCJI SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

2.1. Podwyższenie poziomu wykształcenia, aby liczba absolwentów i naukowców odpowiadała potrzebom Europy

Zgodnie z głównym celem w dziedzinie edukacji określonym w strategii „Europa 2020” **do 2020 r. 40% młodych ludzi powinno mieć wykształcenie wyższe lub kończyć naukę na**

⁶ COM(2006) 208 wersja ostateczna.

równoważnym poziomie⁷. W ostatniej dekadzie poziom wykształcenia w wielu państwach Europy wyraźnie się podniósł, jednak jest nadal zbyt niski, aby zaspokoić prognozowany wzrost liczby miejsc pracy wymagających wiedzy specjalistycznej, zwiększyć zdolność Europy do odnoszenia korzyści z globalizacji i utrzymać europejski model społeczny. Zwiększenie liczby absolwentów szkół wyższych musi także stać się katalizatorem zmiany systemowej, polegającej na podwyższeniu jakości i opracowaniu nowych sposobów przekazywania wiedzy. Ponadto, choć wpływ starzenia się społeczeństw jest różny w różnych państwach członkowskich⁸, grupa absolwentów szkół, spośród których tradycyjnie rekrutują się kandydaci do szkół wyższych, kurczy się.

Dlatego Europa musi **zachęcić do podejmowania studiów wyższych osoby reprezentujące szersze spektrum społeczne**, w tym grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji i grupy szczególnie zagrożone, oraz uruchomić środki, aby stawić czoła temu wyzwaniu. W szeregu państw członkowskich bardzo ważne jest też zredukowanie odsetka osób przedwcześnie przerywających studia wyższe. Takie zwiększenie aspiracji i osiągnięć nie może być przedmiotem działań tylko na poziomie szkolnictwa wyższego: sukces zależy także od **polityki na rzecz poprawienia wyników kształcenia na wcześniejszych etapach edukacji i ograniczenia przedwczesnego kończenia nauki** zgodnie z celem strategii „Europa 2020”⁹ i wydanym niedawno zaleceniem Rady¹⁰.

Aby przygotować grunt pod przemysł przyszłości, **Europa potrzebuje również więcej naukowców**. Aby zwiększyć wykorzystanie badań naukowych przez nasze gospodarki i podwyższyć poziom inwestycji w badania naukowe do 3 % PKB, Unia będzie potrzebować ok. 1 miliona nowych miejsc pracy w sektorze badań¹¹, głównie w sektorze prywatnym. Oprócz poprawy warunków inwestowania w badania i innowacje przez przemysł, wymaga to zwiększenia liczby doktorantów i wyposażenia obecnej siły roboczej w umiejętności badawcze, a także lepszego informowania o możliwościach, aby początkujący pracownicy naukowcy mieli realną szansę rozpoczęcia kariery pozaakademickiej. W rozwoju uśpionych talentów pomóc może zwalczanie stereotypów i likwidowanie przeszkód, na jakie nadal natrafiają kobiety, próbując osiągnąć najwyższy poziom wykształcenia podyplomowego i pracy badawczej. Dotyczy to zwłaszcza niektórych dyscyplin i stanowisk kierowniczych.

Kluczowe zagadnienia polityki dla państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego

- Opracowanie przejrzystej drogi awansu edukacyjnego od kształcenia zawodowego i innych typów kształcenia do kształcenia na poziomie wyższym. Cel ten można skutecznie zrealizować poprzez opracowanie **krajowych ram kwalifikacji**, powiązanych z europejskimi ramami kwalifikacji i opierających się na efektach uczenia

⁷ Do 2020 r. 40 % osób w wieku 30-34 lat w UE powinno mieć wykształcenie wyższe lub równoważne z wyższym.

⁸ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 3.4.

⁹ Zredukować odsetek osób w wieku 18-24 lat, które nie mają wykształcenia średniego II stopnia i nie kontynuują kształcenia ani szkolenia, do maksymalnie 10%.

¹⁰ Zob. zalecenie Rady w sprawie polityki na rzecz ograniczenia zjawiska przedwczesnego kończenia nauki (przyjęte dnia 7 czerwca 2011 r.).

¹¹ COM (2010) 546 wersja ostateczna, s. 9.

się, oraz wprowadzenie przejrzystych procedur uznawania wiedzy i doświadczenia zdobytych poza systemem formalnego kształcenia i szkolenia.

- Wspieranie **programów pomocy** skierowanych do uczniów z niewystarczająco reprezentowanych grup oraz „niestandardowych” uczących się, w tym dorosłych: należy zapewniać bardziej przejrzyste informacje na temat możliwości i efektów kształcenia oraz zindywidualizowane doradztwo, aby **umożliwić podejmowanie bardziej świadomych decyzji w zakresie kształcenia** i ograniczyć zjawisko przedwczesnego kończenia nauki.
- Zagwarantowanie dostępu potencjalnych uczniów i studentów ze środowisk o niższych dochodach do **wsparcia finansowego** poprzez lepsze ukierunkowanie środków.
- Opracowanie i wdrożenie krajowych strategii na rzecz wyszkolenia wystarczającej liczby naukowców, a także przeszkolenia w tym kierunku innych pracowników, zgodnie z celami Unii w zakresie badań naukowych i rozwoju.

2.2. Poprawienie jakości i przydatności wyższego wykształcenia

Wyższe wykształcenie zwiększa indywidualny potencjał; powinno też dawać absolwentom wiedzę i podstawowe transferowalne umiejętności umożliwiające odniesienie sukcesu w zawodach wymagających wysokich kwalifikacji. Często zdarza się, że programy nauczania są zbyt wolno dostosowywane do zmieniających się potrzeb szerzej rozumianej gospodarki i nie są tworzone z myślą o przewidywaniu lub kształtowaniu ścieżek zawodowych przyszłości. W efekcie absolwenci mają trudności ze znalezieniem wysokiej jakości zatrudnienia zgodnego z ich wykształceniem¹². Pomocne w dostosowywaniu programów nauczania do obecnych i dopiero pojawiających się potrzeb rynku pracy oraz we wspieraniu zdolności do zatrudnienia i przedsiębiorczości może być **włączenie pracodawców i instytucji rynku pracy w opracowywanie i realizację programów**, wspieranie wymiany pracowników i uwzględnianie w ramach zajęć praktycznego doświadczenia. W opracowywaniu przemysłowych programów i zwiększaniu ich przydatności pomóc może także lepsze monitorowanie przez instytucje edukacyjne ścieżek kariery swoich absolwentów.

Aby poprawić jakość i przydatność kształcenia, zwiększając zarazem liczbę studentów, zachęcić do uczestnictwa bardziej zróżnicowane grupy uczących się i zredukować zjawisko przedwczesnego kończenia nauki, konieczne jest zwiększenie elastyczności i innowacyjności strategii uczenia się i metod przekazywania wiedzy. Jednym ze sposobów osiągnięcia powyższych celów, zgodnie z agendą cyfrową UE¹³, jest **wykorzystanie transformacyjnych możliwości technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz innych nowych technologii** do wzbogacenia nauczania, poprawienia komfortu i wspierania zindywidualizowanego uczenia się, ułatwienia dostępu poprzez uczenie się na odległość i wirtualną mobilność, usprawnienia administracji i stworzenia nowych możliwości badań naukowych¹⁴.

¹² Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 4.1.

¹³ COM(2010) 245 wersja ostateczna.

¹⁴ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 4.3.

Aby zaspokoić rosnące zapotrzebowanie na „pracowników wiedzy”, **szkolenie w zakresie umiejętności badawczych** w szkolnictwie wyższym musi być dostosowane do potrzeb intensywnie wykorzystującego wiedzę rynku pracy, a w szczególności do wymagań małych i średnich przedsiębiorstw. Warunkiem zaspokojenia popytu na wysoko wyspecjalizowany kapitał ludzki jest wysokiej jakości szkolenie na poziomie studiów doktoranckich, które powinno charakteryzować się dużą przydatnością dla przemysłu. Powiązanie finansowania z wdrożeniem **unijnych zasad innowacyjnego szkolenia doktorantów**¹⁵ pozwoli lepiej i szybciej wyszkolić większą liczbę naukowców w Europie.

Reforma i modernizacja szkolnictwa wyższego w Europie zależy od kompetencji i motywacji pracowników dydaktycznych i naukowych. Tymczasem liczba zatrudnionych pracowników dydaktycznych i naukowych często nie zwiększa się proporcjonalnie do rosnącej liczby studentów, co pogarsza i tak trudną sytuację w zakresie zasobów. Aby zagwarantować kształcenie, przyciąganie i zatrzymywanie w Europie potrzebnych jej wysokiej jakości pracowników naukowych, konieczne jest poprawienie warunków pracy, w tym zapewnienie przejrzystych i sprawiedliwych procedur rekrutacyjnych¹⁶, poprawienie wstępnego i ustawicznego rozwoju zawodowego oraz skuteczniejsze uznawanie i wynagradzanie doskonałości w dziedzinie nauczania i badań naukowych.

Kluczowe zagadnienia polityki dla państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego

- Wspieranie stosowania **prognoz w zakresie umiejętności i wzrostu oraz danych dotyczących zatrudnienia absolwentów** (w tym efektów zatrudnienia absolwentów) przy opracowywaniu, realizacji i ocenie programów nauczania; przystosowanie **systemów zapewniania jakości i mechanizmów finansowania** do nagradzania dobrego przygotowania studentów do wejścia na rynek pracy.
- **Zadbanie o większe zróżnicowanie systemów studiów** (np. uczenie się w niepełnym wymiarze godzin, na odległość, modułowe, a także kształcenie ustawiczne dla powracających do nauki dorosłych i innych osób, które już uczestniczą w rynku pracy), poprzez dostosowanie, w razie konieczności, mechanizmów finansowania.
- **Lepsze wykorzystanie możliwości technologii informacyjno-komunikacyjnych** w celu zwiększenia skuteczności i zindywidualizowania sposobów uczenia się oraz metod nauczania i badań naukowych (np. poprzez wykorzystanie takich metod, jak eLearning i nauczanie mieszane (blended learning)) oraz zwiększenie wykorzystania wirtualnych platform nauczania.

¹⁵ W zasadach tych, opracowanych we współpracy z Grupą Sterującą ds. Zasobów Ludzkich i Mobilności EPB (Europejskiej Przestrzeni Badawczej) postuluje się dbałość o doskonałość badań naukowych i kreatywność; atrakcyjne i posiadające odpowiednią masę krytyczną środowisko instytucjonalne, działające z poszanowaniem karty i kodeksu atrakcyjnych warunków pracy dla naukowców; interdyscyplinarne możliwości badawcze; kontakty z przemysłem i innymi odpowiednimi sektorami pracy; tworzenie sieci międzynarodowych i mobilność; szkolenie w zakresie umiejętności transferowalnych i zapewnianie jakości.

¹⁶ M. in zgodnie z „Europejską Kartą Naukowca oraz Kodeksem postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych”.

- Poprawienie zdolności instytucji (w tym publicznych służb zatrudnienia) i uregulowań rynku pracy w zakresie dopasowywania umiejętności do miejsc pracy oraz rozwijanie **aktywnej polityki rynku pracy** w taki sposób, aby wspierała ona zatrudnienie absolwentów i oferowała lepsze poradnictwo zawodowe.
- Wprowadzenie **bodźców** zachęcających instytucje szkolnictwa wyższego do inwestowania w ustawiczny **rozwój zawodowy** swoich pracowników, rekrutowania wystarczającej liczby pracowników, aby rozwijać nowe dyscypliny, oraz do **nagradzania doskonałości** nauczania.
- Powiązanie finansowania programów doktoranckich z **zasadami innowacyjnego szkolenia doktorantów**.

2.3. Podwyższanie jakości poprzez mobilność i współpracę transgraniczną

Mobilność edukacyjna sprzyja pogłębianiu umiejętności zawodowych, społecznych i międzykulturowych oraz zwiększaniu zdolności do zatrudnienia osób w niej uczestniczących. Ministrowie europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego postanowili podwoić odsetek studentów **odbywających część studiów lub szkolenie za granicą do 20 % do 2020 r.**¹⁷. Dzięki europejskiemu obszarowi szkolnictwa wyższego nastąpiły daleko idące zmiany: wprowadzenie struktury złożonej ze studiów licencjackich, magisterskich i doktoranckich oraz ulepszenie zapewniania jakości ułatwiło mobilność indywidualną, a także wzmocniło instytucje i systemy. Równocześnie rozwój europejskiej przestrzeni badawczej zwiększa komplementarność systemów krajowych, pozytywnie wpływając na opłacalność inwestycji w badania naukowe oraz na współpracę między instytucjami.

Uznawanie kwalifikacji uzyskanych za granicą jest jednak nadal trudne, możliwości przenoszenia grantów i pożyczek są ograniczone, mobilność „pionowa”¹⁸ jest niewielka, a swobodne przemieszczanie się naukowców na terenie UE jest utrudnione. Wdrożenie zalecenia Rady w sprawie promowania mobilności edukacyjnej¹⁹ oraz zastosowanie europejskich narzędzi zapewniania jakości, takich jak europejski rejestr zapewniania jakości, zwiększyłoby wzajemne zaufanie i ułatwiło uznawanie osiągnięć naukowych i mobilności.

Kluczowy wpływ na jakość mają takie czynniki, jak **przyciąganie najlepszych studentów, nauczycieli akademickich i naukowców spoza UE** oraz rozwijanie **nowych form współpracy transgranicznej**. Mogą one być też ważnym źródłem dochodów dla instytucji. Chociaż niektóre państwa członkowskie są bardzo atrakcyjne jako miejsca odbywania studiów²⁰, jeżeli UE ma konkurować ze Stanami Zjednoczonymi, to musi być w stanie przyciągać najlepszych studentów i naukowców do wszystkich swoich państw²¹. Atrakcyjność Europy można zwiększyć pod warunkiem szybkiego rozwiązania szeregu problemów, takich jak: zwiększające się koszty i

¹⁷ Zob. SEC(2011) 670 wersja ostateczna.

¹⁸ Zmiana państwa między studiami licencjackimi a magisterskimi i między magisterskimi a doktoranckimi.

¹⁹ Zalecenie Rady w sprawie promowania mobilności edukacyjnej młodych ludzi, 28 czerwca 2011.

²⁰ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 7.1.

²¹ Ibid.

nierówna jakość, trudności w uznawaniu osiągnięć naukowych, nieprzejrzysta rekrutacja i nieatrakcyjne warunki pracy naukowców oraz problemy związane z uzyskiwaniem wizy do celów studiów i pracy, w tym na potrzeby mobilności wewnątrz UE.

Kluczowe zagadnienia polityki dla państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego

- Zachęcanie instytucji do **systematycznego włączania mobilności edukacyjnej do programów nauczania** oraz do **eliminowania niepotrzebnych barier** utrudniających zmianę instytucji w momencie ukończenia studiów licencjackich i rozpoczęcia studiów magisterskich oraz do eliminowania czynników utrudniających współpracę i wymiany transgraniczne.
- Zagwarantowanie **sprawnego uznawania uzyskanych za granicą punktów** poprzez skuteczne zapewnianie jakości, konsekwentne i gwarantujące porównywalność stosowanie systemu ECTS i suplementu do dyplomu oraz poprzez powiązanie kwalifikacji z europejskimi ramami kwalifikacji.
- Poprawienie dostępu, warunków zatrudnienia i możliwości rozwoju studentów, pracowników naukowych i dydaktycznych z innych państw, w tym poprzez pełne wdrożenie **dyrektyw w sprawie studentów i naukowców**²² oraz **kodeksu wizowego UE**, aby ułatwić wydawanie studentom i naukowcom wiz Schengen na krótkie pobyty²³.

2.4. Realizacja celów „trójkąta wiedzy”: powiązanie szkolnictwa wyższego, badań naukowych i biznesu w działaniach na rzecz doskonałości i rozwoju regionalnego

Wkład szkolnictwa wyższego w nowe miejsca pracy i wzrost, a także międzynarodową atrakcyjność szkolnictwa, można zwiększyć poprzez **bliskie i skuteczne powiązanie szkolnictwa, badań naukowych i biznesu** – trzech wierzchołków „trójkąta wiedzy”. W ostatnim czasie położenie nacisku na otwarte innowacje spowodowało zwiększenie przepływu wiedzy i przyczyniło się do powstania nowych typów współpracy między instytucjami edukacyjnymi, organizacjami naukowymi a biznesem. Zdolność instytucji szkolnictwa wyższego do włączenia wyników badań i innowacyjnych praktyk do swojej oferty edukacyjnej, czy też do wykorzystania potencjału zbywalnych produktów i usług, są jednak nadal słabe²⁴.

Działanie na pograniczu badań naukowych, biznesu i edukacji wymaga głębokiej wiedzy naukowej, przedsiębiorczości, kreatywnego i innowacyjnego podejścia oraz intensywnej interakcji między stronami, pozwalającej na skuteczne upowszechnianie i wykorzystywanie wygenerowanej wiedzy. Włączenie edukacji do trójkąta wiedzy, większą ciągłość między badaniami podstawowymi a stosowanymi i skuteczniejszy transfer wiedzy na rynek można osiągnąć dzięki **polityce publicznej zachęcającej do współpracy** między specjalistycznymi instytucjami, nastawionymi na badania naukowe szkołami wyższymi a ośrodkami biznesu i

²² Dyrektywa Rady 2004/114/WE i dyrektywa Rady 2005/71/WE.

²³ Pobyty nieprzekraczające trzech miesięcy w okresie sześciu miesięcy.

²⁴ Konkluzje Rady w sprawie trójkąta wiedzy – 20 października 2009 r.

zaawansowanych technologii. Proces ten zostanie ułatwiony dzięki usprawnieniu zarządzania własnością intelektualną²⁵.

Instytucje szkolnictwa wyższego, odgrywając rolę ośrodków wiedzy, know-how i uczenia się, **mogą napędzać rozwój gospodarczy** na terenach, na których są ulokowane, zapewniać utalentowanym ludziom innowacyjne środowisko, wykorzystywać mocne strony danego regionu w skali globalnej, a także wspierać otwartą wymianę wiedzy, pracowników i know-how. Mogą też odgrywać rolę ośrodka w sieci wiedzy lub klastra służącego lokalnej gospodarce i społeczności, pod warunkiem, że lokalne i regionalne władze wdrożą inteligentne strategie specjalizacji, pozwalające na skoncentrowanie zasobów na priorytetach i zmaksymalizowanie wpływu tych instytucji.

Kluczowe zagadnienia polityki dla państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego

- Stymulowanie rozwoju **umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, kreatywności i innowacyjności** we wszystkich dyscyplinach i we wszystkich trzech cyklach kształcenia oraz promowanie **innowacyjności w szkolnictwie wyższym** poprzez zwiększenie interaktywności środowiska uczenia się oraz ulepszenie infrastruktury transferu wiedzy.
- Ulepszenie infrastruktury transferu wiedzy instytucji szkolnictwa wyższego oraz zwiększenie ich możliwości w zakresie angażowania się w przedsięwzięcia typu start-up i spin-off.
- Zachęcanie do zawierania **partnerstw i podejmowania współpracy z biznesem jako podstawowej działalności instytucji szkolnictwa wyższego** poprzez system nagradzania, zachęty do multidyscyplinarnej współpracy różnych organizacji oraz znoszenie barier prawnych i administracyjnych utrudniających partnerstwa między instytucjami a innymi podmiotami publicznymi i prywatnymi.
- Promowanie systematycznego zaangażowania instytucji szkolnictwa wyższego w tworzenie zintegrowanych planów rozwoju lokalnego i regionalnego oraz **skoncentrowanie regionalnego wsparcia na współpracy między szkolnictwem wyższym a biznesem**, mając w szczególności na uwadze tworzenie regionalnych ośrodków doskonałości i specjalizacji.

2.5. Poprawienie zarządzania i finansowania

Systemy szkolnictwa wyższego wymagają odpowiedniego finansowania, a w strategii „Europa 2020” podkreśla się potrzebę ochrony sprzyjających wzrostowi obszarów edukacji i badań naukowych przy ustalaniu priorytetów wydatków publicznych. Pomimo to, choć poziom wydatków w poszczególnych państwach członkowskich²⁶ znacznie się różni, ogółem **w Europie inwestycje w szkolnictwo wyższe są zbyt małe**: średnio wynoszą one 1,3 % PKB, w porównaniu

²⁵ Zob. zalecenie w sprawie zarządzania własnością intelektualną C(2008) 1329 wersja ostateczna z 10.04.2008.

²⁶ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 6.1.

do 2,7 % w USA i 1,5 % w Japonii. Obecny nacisk na konsolidację fiskalną musiał doprowadzić państwa członkowskie do przeprowadzenia oceny opłacalności inwestycji publicznych w szkolnictwo wyższe i badania naukowe: niektóre państwa ograniczyły wydatki, a inne zwiększyły budżet, uznając wpływ wydatków w tych dziedzinach na wzrost gospodarczy.

Podstawą trwałego systemu szkolnictwa wyższego muszą pozostać inwestycje publiczne. Ze względu na skalę finansowania, jaka jest konieczna do utrzymania i rozwoju wysokiej jakości systemów szkolnictwa wyższego, pokrycie wydatków na te cele najczęściej wymaga jednak znalezienia dodatkowych, publicznych lub prywatnych, źródeł finansowania. Państwa członkowskie coraz częściej starają się zmaksymalizować wartość inwestowanych środków, wprowadzając np. indywidualne umowy z instytucjami dotyczące osiąganych przez nie wyników, systemy finansowania opierające się na konkurencji, czy też możliwość kierowania środków bezpośrednio do konkretnych osób. Państwa członkowskie starają się też **zdywersyfikować źródła finansowania**, używając inwestycji publicznych jako środka do uzyskiwania dodatkowych funduszy z innych źródeł oraz korzystając w większym stopniu z funduszy prywatnych. Upowszechniają się opłaty za studia, szczególnie na poziomie magisterskim i powyżej. Bardzo ważne jest monitorowanie i ocenianie skuteczności oraz skutków tych nowych rozwiązań, w tym ich wpływu na studentów ze środowisk o niższych dochodach, oraz na równość szans i mobilność.

Wyzwania stojące przed szkolnictwem wyższym wymagają **bardziej elastycznych systemów zarządzania i finansowania**, równoważących większą autonomię instytucji edukacyjnych z ich odpowiedzialnością przed wszystkimi zainteresowanymi stronami. Autonomiczne instytucje mogą się łatwiej wyspecjalizować, co korzystnie wpływa na wyniki w dziedzinie kształcenia i badań²⁷ i zwiększa zróżnicowanie systemów szkolnictwa wyższego. Swobodę instytucji w definiowaniu swoich strategii i struktur oraz podejmowaniu działań mających na celu odróżnienie się od konkurentów ograniczają jednak nadal restrykcje o charakterze prawnym, finansowym i administracyjnym. Efektywność instytucji szkolnictwa wyższego, a zarazem opłacalność inwestycji publicznych można zwiększyć, **redukując ograniczenia** dotyczące np. generowania dochodów własnych, inwestowania kapitału, własności infrastruktury, swobody rekrutowania pracowników i akredytowania. Dzięki inwestycjom w **profesjonalne zarządzanie** dana instytucja może uzyskać strategiczną wizję i przywództwo, pozostawiając pracownikom dydaktycznym i naukowym konieczną swobodę akademicką, aby mogli skupić się na swoich podstawowych zadaniach.

Kluczowe zagadnienia polityki dla państw członkowskich i instytucji szkolnictwa wyższego

- Zachęcanie do precyzyjniejszego określania rzeczywistych kosztów szkolnictwa wyższego i badań naukowych oraz do dokładnego ukierunkowania wydatków, np. poprzez mechanizmy uzależniające finansowanie od wyników i wprowadzające elementy konkurencji.
- Dostosowanie mechanizmów finansowania do potrzeb instytucji o różnych profilach, zachęcanie instytucji do koncentrowania wysiłków na własnych mocnych stronach,

²⁷ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 6.2.

opracowywanie **bodźców wspierających zróżnicowane decyzje strategiczne** oraz rozwijanie **ośrodków doskonałości**.

- Ułatwienie dostępu do **alternatywnych źródeł finansowania**, np. wykorzystywanie funduszy publicznych do pozyskiwania dodatkowych funduszy prywatnych i innych funduszy publicznych (np. poprzez współfinansowanie).
- Wspieranie rozwoju strategicznie myślących i profesjonalnych liderów szkolnictwa wyższego oraz zapewnianie **autonomii instytucji szkolnictwa wyższego w określaniu strategicznych celów**, zarządzaniu dochodami z różnych źródeł i nagradzaniu wyników, aby przyciągnąć najlepszych pracowników dydaktycznych i naukowych, a także w określaniu zasad rekrutacji i wprowadzaniu nowych programów nauczania.
- Zachęcanie instytucji do modernizowania swojej polityki **zarządzania zasobami ludzkimi** i do ubiegania się o logo „HR Excellence in Research” (Zasoby ludzkie – doskonałość w dziedzinie badań naukowych) oraz do wdrożenia zaleceń Grupy Helsińskiej ds. Kobiet i Nauki²⁸.

3. WKŁAD UE: ZACHĘTY DOTYCZĄCE PRZEJRZYSTOŚCI, ZRÓŻNICOWANIA, MOBILNOŚCI I WSPÓŁPRACY

Opisanymi w sekcji 2 kluczowymi zagadnieniami polityki muszą w pierwszej kolejności zająć się władze i instytucje krajowe. UE może jednak w znacznym stopniu wesprzeć ich wysiłki na rzecz zreformowania systemów szkolnictwa wyższego, wykorzystując w tym celu różne instrumenty polityki oraz instrumenty budżetowe UE.

Jeśli chodzi o politykę, głównym instrumentem monitorowania rozwoju sytuacji i wspierania reformatorskich wysiłków państw członkowskich są **mechanizmy zarządzania i sprawozdawczości określone w strategii „Europa 2020”**, w tym zalecenia dla poszczególnych państw związane ze zintegrowanymi wytycznymi.

Równocześnie UE powinna lepiej wykorzystywać narzędzia polityki dostępne w obszarze szkolnictwa wyższego, w szczególności ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia „ET 2020”. Komisja może wspierać przejrzystość i doskonałość poprzez **opierającą się na faktach analizę polityki**. Może także wspierać **mobilność uczących się, pracowników dydaktycznych i naukowych**. Jest w stanie wspierać **strategiczną współpracę** między instytucjami europejskimi, a w kontekście rosnącej globalnej rywalizacji o talenty, zapewnić wspólne ramy umożliwiające wsparcie **interakcji europejskiego szkolnictwa wyższego z resztą świata**.

Jeśli chodzi o finansowanie, wieloletnie ramy finansowe na lata 2014-2020 dają szansę zagwarantowania, że instrumenty i polityka UE – w szczególności w dziedzinie edukacji, badań naukowych, zatrudnienia, przedsiębiorczości, migracji i spójności – będą wspólnie i skutecznie

²⁸ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 6.3.

wspomagać modernizację szkolnictwa wyższego. Komisja, koncentrując wydatki UE na priorytetach strategii „Europa 2020” oraz najważniejszych czynnikach wzrostu i zatrudnienia, zaproponowała znaczne zwiększenie budżetu na programy edukacyjne i badania naukowe.

3.1. Wspieranie reform poprzez fakty i analizy dotyczące polityki oraz zwiększanie przejrzystości

Komisja skoncentruje się na ulepszeniu faktograficznych podstaw polityki w kluczowych dziedzinach. Dostępne informacje na temat wyników uzyskiwanych przez instytucje szkolnictwa wyższego dotyczą głównie uczelni intensywnie zajmujących się badaniami, a zatem obejmują tylko niewielki odsetek instytucji szkolnictwa wyższego w Europie²⁹. **Niezbędne jest opracowanie szerszego zakresu analiz i informacji, obejmującego wszystkie aspekty wyników**, aby uczniowie i studenci mogli dokonywać świadomych wyborów w zakresie edukacji, aby instytucje mogły określić i rozwijać własne mocne strony oraz aby wspierać decydentów podejmujących strategiczne decyzje w obszarze reformy systemów szkolnictwa wyższego. Jak wynika ze zgromadzonych danych, **narzędzie do tworzenia wieloaspektowych rankingów i informowania jest możliwe do opracowania i ma szerokie poparcie wśród zainteresowanych stron z dziedziny edukacji.**³⁰

Ponadto **lepszą informacją o rynku pracy dotyczącą bieżących i przyszłych wymagań w zakresie umiejętności** powinna pomóc określić obszary wzrostu zatrudnienia i umożliwić lepsze dopasowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy. Zgodnie z zapowiedzią w inicjatywie przewodniej „Nowe umiejętności i zatrudnienie” Komisja opracuje „unijną panoramę umiejętności”, aby wzbogacić informacje na temat bieżących i przyszłych potrzeb w zakresie umiejętności. Kolejnym krokiem ułatwiającym integrację absolwentów na rynku pracy może być poprawa warunków zdobywania przez nich praktycznego doświadczenia, np. poprzez wysokiej jakości praktyki.

²⁹ Zagadnienie doskonałości instytucji mających znaczenie dla realizacji celów UE w zakresie badań naukowych będzie przedmiotem dalszej analizy.

³⁰ Zob. dokument roboczy służb Komisji, sekcja 1.1. Narzędzie „U-Multirank” umożliwiłoby użytkownikom określanie profilu danej instytucji w oparciu o dane dotyczące jakości nauczania (np. efekty w zakresie zatrudnialności), wyniki w zakresie badań, zdolność do transferu wiedzy i wspierania rozwoju regionalnego oraz zakres kontaktów międzynarodowych.

Komisja Europejska:

- **opracuje U-Multirank: nowe, opierające się na wynikach narzędzie do tworzenia rankingów i informowania, umożliwiające ustalenie profilu instytucji szkolnictwa wyższego** i mające na celu radykalne poprawienie przejrzystości sektora szkolnictwa wyższego. Pierwsze wyniki tego działania będą znane w 2013 r. Wykraczając poza zakres obecnych rankingów i wskaźników dotyczących wyników, które koncentrują się na badaniach naukowych, to niezależnie opracowane narzędzie ułatwi dokonywanie wyboru i podejmowanie decyzji przez wszystkie strony zainteresowane szkolnictwem wyższym;
- we współpracy z Eurostatem Komisja **ulepszy dane dotyczące wyników mobilności edukacyjnej i zawodowej w szkolnictwie wyższym w Europie** oraz będzie wspierać opracowanie **rejstru europejskiego szkolnictwa wyższego**;
- przedstawi konkretne wskazówki i zalecenia dotyczące podniesienia poziomu umiejętności podstawowych i o charakterze ogólnym oraz przezwycięzania braków umiejętności;
- we współpracy z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami, **przeanalizuje wpływ różnych metod finansowania** na dywersyfikację, skuteczność i równy dostęp do systemów szkolnictwa wyższego oraz na mobilność studentów.

3.2. Promowanie mobilności

Wraz z powstaniem **europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego** proces boloński zwiększy mobilność i współpracę. Niektóre przepływy mogą jednak stać się problemem dla tych systemów edukacyjnych, które przyjmują dużą liczbę studentów, lub mogą grozić „drenażem mózgów” w państwach, w których wielu utalentowanych ludzi decyduje się na studia i pozostanie za granicą. Jednocześnie istnieją obawy co do jakości edukacji transgranicznej, w tym również jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie franczyzy.

Programy mobilności UE, takie jak Erasmus i Erasmus Mundus, mają daleko idące pozytywne skutki zarówno dla osób, jak i dla instytucji. Do 2013 r. **z aktualnego programu Erasmus skorzystają trzy miliony studentów**; możliwości wyjazdów dla nauczycieli akademickich i innych pracowników szkół wyższych są również coraz większe. Równocześnie, aby ocenić postępy w usuwaniu przeszkód dla mobilności edukacyjnej, Komisja opracowuje „**tablicę wyników mobilności**”³¹ w UE. Akt o jednolitym rynku³², będący planem działania na rzecz uwolnienia potencjału rynku wewnętrznego w zakresie wzrostu, miejsc pracy i zaufania obywateli, obejmuje rewizję dyrektywy w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, aby zmniejszyć utrudnienia mobilności w odniesieniu do zawodów regulowanych. Mobilność

³¹ Uzgodnione w zaleceniu Rady w sprawie promowania mobilności edukacyjnej młodych ludzi, 28 stycznia 2011 r..

³² Zob. COM(2010)206 z 13.04.2011.

pracowników naukowych ułatwią europejskie ramy kariery naukowej, nowe narzędzie zwiększające przejrzystość, które zostanie udostępnione w portalu EURAXESS Jobs.

Studenci zdobywają zaawansowane umiejętności, szczególnie cenne w zawodach intensywnie wykorzystujących wiedzę i badaniach naukowych, na studiach magisterskich. Współpraca i mobilność na poziomie studiów magisterskich mogą mieć kluczowe znaczenie dla wzmocnienia ośrodków doskonałości w całej Europie i stanowią obszar, w którym UE może osiągnąć dużą wartość dodaną. Obecne instrumenty finansowania UE nie wspierają jednak pełnej mobilności na poziomie studiów magisterskich, co zazwyczaj wymaga wsparcia finansowego przez minimum 12 miesięcy³³. Ponadto ograniczenia dotyczące przenoszenia krajowych pożyczek ograniczają ich zastosowanie w odniesieniu do uzyskiwania dyplomu za granicą, a pożyczki komercyjne są z kolei często niedostępne dla studentów ze środowisk o niższych dochodach. Komisja Europejska stwierdziła na tej podstawie, że istnieje potrzeba dodatkowego wsparcia tej grupy studentów.

Komisja Europejska:

- poprawi uznawanie studiów za granicą poprzez ulepszenie **Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS)**, proponując w programach UE zachęty do poprawienia wdrożenia systemu oraz podejmując działania w ramach procesu bolońskiego.
- zaproponuje **program mobilności dla studentów studiów magisterskich (Erasmus Masters Degree Mobility Scheme)**, którego działanie umożliwi europejski **instrument gwarancji kredytów studenckich**. Program rozpocznie się w 2014 r., a jego celem będzie promowanie mobilności, doskonałości i dostępu do przystępnego finansowania dla studentów podejmujących studia magisterskie w innym państwie członkowskim, bez względu na ich sytuację ekonomiczną.
- w kontekście **europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego** przedstawi propozycje dotyczące wzmocnienia synergii między działaniami UE a procesami międzyrządowymi;
- wesprze **analizę potencjału przepływów w ramach mobilności studentów**, w tym w ramach procesu bolońskiego, w celu uwzględnienia orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości³⁴ oraz norm kontroli jakości mających na celu wspieranie jakości kształcenia w systemie franczyzy;
- będzie promować **europejskie ramy kariery naukowej**, aby wspomagać transgraniczną mobilność naukowców, pomagając naukowcom zidentyfikować oferty pracy, a

³³ Program Erasmus wspiera mobilność poprzez możliwość przenoszenia punktów, a nie mobilność w celu uzyskania dyplomu, natomiast program Erasmus Mundus służy wyłącznie wspieraniu mobilnych studentów, którzy biorą udział w określonym programie studiów magisterskich Erasmus Mundus.

³⁴ Sprawa C-73/08 Nicolas Bressol i Céline Chaverot i inni przeciwko rządowi wspólnoty francuskiej.

pracodawcom znaleźć odpowiednich kandydatów poprzez profilowanie stanowisk badawczych zgodnie z czterema poziomami kompetencji³⁵.

3.3. Zwiększanie wpływu szkolnictwa wyższego na innowacyjność, tworzenie miejsc pracy i zdolność do zatrudnienia

Przyszła zdolność Europy do innowacyjności będzie zależeć od tego, czy instytucje szkolnictwa wyższego podejmą się, wraz z biznesem i pozauniwersyteckimi organizacjami badawczymi zadań związanych z „trójkątem wiedzy”.

Modelowym przykładem włączenia szkolnictwa wyższego w „trójkąt wiedzy” jest **Europejski Instytut Innowacji i Technologii (EIT)**. Poprzez prowadzone na wysokim poziomie akademickim programy edukacyjne, EIT oraz działające w jego ramach „wspólnoty wiedzy i innowacji” promują intensywne wykorzystanie wiedzy w przedsiębiorczości w oparciu o multidyscyplinarne i innowacyjne badania naukowe. EIT będzie się w coraz większym stopniu koncentrować na upowszechnianiu swoich doświadczeń, dostarczając przykładów zintegrowanych partnerstw i nowych modeli zarządzania i finansowania, aby zwiększyć potencjał innowacyjności instytucji szkolnictwa wyższego we współpracy z biznesem. Komisja zamierza zaproponować dalsze działania wspierające rozwój trójkąta wiedzy w swoim wniosku dotyczącym strategicznego planu innowacji, przewidzianym na koniec roku.

Możliwe jest dalsze wspieranie współpracy między szkolnictwem wyższym a szerzej pojmowaną gospodarką na poziomie UE, tak aby usprawnić przepływ wiedzy. Rozpoczęte niedawno europejskie projekty pilotażowe wspierające rozwój zorganizowanych partnerstw – „**sojuszów na rzecz wiedzy**” – umożliwiających wspólne opracowywanie i realizację nowych programów kształcenia przez biznes i instytucje szkolnictwa wyższego przynoszą już obiecujące rezultaty i powinny być nadal rozwijane.

Skutecznym narzędziem stymulowania transferu wiedzy są również **działania „Marie Curie”**, natomiast środki służące usuwaniu przeszkód utrudniających mobilność pracowników naukowych i współpracę transgraniczną zostaną uwzględnione w **nowych ramach europejskiej przestrzeni badawczej**, które zostaną przedstawione w 2012 r.³⁶. Komisja opracowuje również **europejskie programy doktoranckie realizowane we współpracy z przedsiębiorstwami** oraz **szkoły doktoranckie**, aby promować innowacyjność szkolenia pracowników naukowych przyszłości.

Popularność, jaką cieszą się praktyki realizowane w ramach programu Erasmus od 2007 r., wskazuje na zapotrzebowanie na możliwości zdobywania praktycznego doświadczenia związanego z pracą zawodową w ramach programów studiów wyższych. Praktyki są ważnym mechanizmem dopasowywania umiejętności absolwentów do potrzeb rynku pracy, a także

³⁵ Wspólne profile (nauowiec początkujący/doświadczony/uznany/wiodący) we wszystkich sektorach i państwach uczestniczących, zgodnie z propozycjami w dokumencie „Unia innowacji” (2010). Sprawozdanie przyjęte przez Grupę Sterującą ds. Zasobów Ludzkich i Mobilności europejskiego obszaru badawczego, maj 2011.

³⁶ Zgodnie z „Kodeksem postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych” oraz „Europejską Kartą Naukowca”.

środkiem wspomagającym indywidualny rozwój studentów. Obecnie praktyki i staże nie zawsze gwarantują jednak odpowiednie warunki, które umożliwiłyby studentom rozwijanie swoich umiejętności i adekwatne uznanie zdobytego doświadczenia. Należy zatem podjąć działania, aby **poprawić jakość i przydatność praktyk**.

Komisja Europejska

- do końca 2011 r. przyjmie **strategiczny plan innowacji** (Strategic Innovation Agenda), w którym określi przyszłość Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii, jego priorytety oraz zaproponuje utworzenie nowych wspólnot wiedzy i innowacji;
- opierając się na niedawno rozpoczętym projekcie pilotażowym, będzie dążyć do zintensyfikowania współpracy między uczelniami a biznesem poprzez „**sojusze na rzecz wiedzy**”;
- poprzez działania „Marie Curie” wzmocni **europejski program doktoratów realizowanych we współpracy z przedsiębiorstwami**, aby wspierać badania stosowane;
- zaproponuje **ramowe wytyczne dotyczące jakości praktyk**, aby pomóc studentom i absolwentom w zdobywaniu praktycznej wiedzy koniecznej w miejscu pracy i uzyskać większą liczbę staży o wyższej jakości; opracuje pojedynczą i scentralizowaną bazę ofert praktyk w Europie.

3.4. Wsparcie międzynarodowego wymiaru europejskiego szkolnictwa wyższego

Przyszła współpraca w dziedzinie szkolnictwa wyższego w UE powinna być częścią szerszej strategii współpracy z państwami partnerskimi na całym świecie, w celu promowania wartości i specjalistycznej wiedzy UE i wsparcia szkolnictwa wyższego w krajach rozwijających, co powinno stanowić integralną część polityki rozwoju UE i kompleksowego podejścia do rozwoju sektora edukacji. Komisja będzie wspierać spójność unijnych i krajowych działań na rzecz badań naukowych poprzez strategiczne forum ds. międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej.

Pogłębienie międzynarodowego wymiaru i otwartości systemów szkolnictwa wyższego wymaga wspólnego podejścia w różnych obszarach polityki i wspólnych działań różnych zainteresowanych stron, aby przyciągnąć najlepszych studentów, pracowników i naukowców z całego świata, zwiększyć międzynarodowy zasięg i renomę, a także wesprzeć międzynarodowe sieci doskonałości. Komisja zbada możliwość opracowania **konkretnej strategii pogłębienia międzynarodowego wymiaru szkolnictwa wyższego**³⁷:

Komisja Europejska

³⁷ Zgodnie z wnioskiem w konkluzjach Rady w sprawie międzynarodowego wymiaru szkolnictwa wyższego z 11 maja 2010 r.

- będzie promować UE jako docelowe miejsce studiów i badań naukowych dla największych talentów z całego świata poprzez wspieranie tworzenia i rozwoju strategii pogłębiania międzynarodowego wymiaru przez instytucje szkolnictwa wyższego w Europie;
- będzie rozwijać **współpracę** w dziedzinie szkolnictwa wyższego z partnerami spoza Unii, w celu wzmocnienia krajowych systemów edukacji, dialogu politycznego, zwiększenia mobilności i poprawy uznawania kwalifikacji akademickich, w tym za pośrednictwem strategii rozszerzenia, europejskiej polityki sąsiedztwa, „globalnego podejścia do kwestii migracji” i forum ds. polityki procesu bolońskiego;
- będzie wykorzystywać istniejące **partnerstwa na rzecz mobilności** w celu zwiększenia i ułatwienia wymiany studentów i naukowców;
- rozważy ewentualne zmiany **dyrektyw w sprawie studentów i naukowców**³⁸, aby UE stała się jeszcze bardziej atrakcyjna dla utalentowanych osób z państw spoza UE, i przeanalizowanie, czy należy ułatwić lub wzmocnić procesy i towarzyszące im prawa;
- usprawni śledzenie liczby doktorantów spoza UE jako odsetka wszystkich doktorantów, zgodnie z **tabelą wyników badań i innowacji**, aby zmierzyć atrakcyjność kształcenia pracowników naukowych i doktorantów w UE dla osób spoza Unii.

3.5. Zwiększenie długoterminowego wpływu i komplementarności funduszy UE

Proponuje się, aby inwestycje UE w dziedzinie szkolnictwa wyższego były przekazywane za pośrednictwem trzech głównych mechanizmów finansowania określonych w wieloletnich ramach finansowych na lata 2014-2020:

1. Europa edukacji: wspólny program na rzecz kształcenia, szkolenia i młodzieży

Aby przyczynić się do realizacji celów strategii „Europa 2020”, Komisja zaproponuje wspólny **program na rzecz kształcenia, szkolenia i młodzieży**, opierający się na uproszczonych zasadach uczestnictwa i zarządzania. Do priorytetów programu należeć będzie: jakość i innowacyjność nauczania, ściślejsze związki ze światem pracy i lepsze uznawanie umiejętności zdobytych dzięki mobilności. Program przyczyni się do realizacji 20-procentowego poziomu mobilności, wyznaczonego jako cel w ramach procesu bolońskiego, poprzez skoncentrowanie środków na następujących kwestiach: możliwości w zakresie mobilności w oparciu o wysoką jakość i doskonałość (w tym w ramach Erasmus Masters Degree Mobility); intensywna współpraca i partnerstwo na rzecz zwiększania zdolności w państwach członkowskich oraz współpraca i partnerstwo w tym zakresie z partnerami światowymi; konkretne inicjatywy dotyczące uznawania i nagradzania doskonałości w nauczaniu, zachęcania studentów do przedsiębiorczości oraz wspierania współpracy między uczelniami a biznesem.

³⁸ A także zalecenia 2005/761/WE w celu ułatwienia wydawania przez państwa członkowskie jednolitych wiz krótkoterminowych dla naukowców z państw trzecich podróżujących w ramach Unii w celu dokonywania badań naukowych.

2. Horyzont 2020: program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji

Nowy program Horyzont 2020 obejmie wszystkie rodzaje funduszy UE w dziedzinie badań naukowych i innowacji, które obecnie rozdzielane są za pośrednictwem siódmego programu ramowego na rzecz badań, programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji i innych inicjatyw UE na rzecz innowacji, takich jak Europejski Instytut Innowacji i Technologii. Celem programu Horyzont 2020 jest zwiększenie atrakcyjności funduszy UE i ułatwienie dostępu do nich. Program umożliwi osiągnięcie wysokiego stopnia koordynacji polityki i synergii między poszczególnymi inicjatywami oraz zapewni uproszczone, skuteczniejsze i sprawnie działające instrumenty finansowania, obejmujące cały cykl innowacyjny.

3. Instrumenty polityki spójności

W okresie finansowania 2007-2013 z funduszy spójności UE na kształcenie i szkolenie przeznaczonych zostanie 72,5 mld EUR, a na badania naukowe i innowacje – 60 mld EUR. Strategiczne podejście do **polityki spójności** UE może znacznie zwiększyć pozytywny wpływ szkolnictwa wyższego w sferze społecznej, gospodarczej i terytorialnej. Środki z **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego** można inwestować w budowę lub remonty instytucji szkolnictwa wyższego, zakup wyposażenia i rozwój digitalizacji; można z nich również finansować inkubatory przedsiębiorczości, przedsiębiorstwa typu spin-off i inne formy współpracy między szkołami wyższymi a biznesem. Środki z **Europejskiego Funduszu Społecznego** (EFS) mogą służyć finansowaniu procesów modernizacji, zwiększaniu uczestnictwa i poprawianiu poziomu wykształcenia studentów ze słabo reprezentowanych środowisk. Można je także przeznaczać na cele związane z modernizacją treści programów kształcenia i z ich dostosowaniem do wymagań rynku pracy. We wniosku dotyczącym wieloletnich ram finansowych na lata 2014-2020 proponuje się przyznanie EFS co najmniej 84 mld EUR; na podstawie zgromadzonego doświadczenia można się spodziewać, że z tej kwoty na cele związane z kształceniem i szkoleniem będzie można przeznaczyć 40 mld EUR.

3.6. Kolejne kroki na drodze do inteligentnego, trwałego i sprzyjającego włączeniu społecznemu szkolnictwa wyższego

Redagując niniejszy komunikat, Komisja przeprowadziła szerokie konsultacje z liderami instytucji szkolnictwa wyższego, pracownikami dydaktycznymi i naukowymi, studentami, partnerami biznesowymi i społecznymi, rządami i organizacjami międzynarodowymi. Aby osiągnąć postęp w realizacji niniejszego planu działania, Komisja **będzie nadal współpracować z tymi zainteresowanymi stronami**, a także z Parlamentem Europejskim, Komitetem Regionów i Komitetem Ekonomiczno-Społecznym, Europejskim Bankiem Inwestycyjnym i Eurostatem³⁹.

Mając na uwadze opracowanie nowoczesnej polityki i zidentyfikowanie innowacyjnych praktyk, Komisja będzie także korzystać z pomocy ekspertów zewnętrznych. Pierwszym krokiem będzie powołanie w 2012 r. **grupy wysokiego szczebla o wieloletniej kadencji, której zadaniem**

³⁹ Np. praca z EBI nad instrumentem gwarancji kredytów studenckich, z Komitetem Regionów nad rolą szkolnictwa wyższego w rozwoju regionalnym oraz z państwami członkowskimi w ramach tematycznej grupy roboczej ds. modernizacji szkolnictwa wyższego.

będzie analizowanie najważniejszych zagadnień dotyczących modernizacji szkolnictwa wyższego; pierwszym tematem będzie wspieranie doskonałości nauczania i sprawozdawczość w 2013 r.

Nowoczesne i skuteczne systemy szkolnictwa wyższego są fundamentem otwartego, pewnego siebie i stabilnego społeczeństwa oraz kreatywnej i innowacyjnej gospodarki, opierającej się na wiedzy i przedsiębiorczości. Warunkiem osiągnięcia celów określonych w niniejszym komunikacie, które są kluczem do ogólnie pojętego sukcesu Europy, będzie wspólny wysiłek władz państw członkowskich, instytucji szkolnictwa wyższego, zainteresowanych stron i Unii Europejskiej.